

ÇOKSESLİ MÜZİKTE ÜSTÜN BİR YETENEK: FAZIL SAY

İlknur Tunçdemir (*)

ÖZET

Üstün yetenek, bireyin zihinsel ve bedensel olarak yüksek kapasiteye -ve bu sayede özgün eserler yaratabilme yetisine- sahip olması demektir. Müzik yeteneği üstün olan çocuklarda, doğuştan gelen mutlak duygu, güçlü bellek, ritim tınısı gibi özellikleri onları yaşlılarından ayıran özelliklerdir. Ritim tınısı, müzikle ilişkisi olan her birey için vazgeçilmez bir önkoşuldur. Bununla beraber güçlü bir bellek olmadan müziğin ortaya konuşu çok sınırlı kalacaktır. Fazıl Say, bu nitelikleri bir arada buluşturup, aldığı özel eğitimle sanatında dünyaca ünlü bir müzisyen olarak görülmektedir.

Çoksesli müzikte olağanüstü yetenekli sanatçılarımızdan Fazıl Say doğuştan gelen üstün zekâ yeteneği ve almış olduğu eğitim sayesinde ülkemiz ve yurtdışında resitaller, orkestra eşlikli konserler vermiş, beste çalışmaları yapmıştır.

Sonuç olarak, kapsamlı bir müzik eğitimi alan çocuk, sanatsal eğitimine hazır hale gelir, yaratıcılığını geliştirir. Üstün yetenek, kaliteli bir eğitimle birleştiğinde yüksek verimli müzisyenlerin ortaya çıkacağı aşikardır.

Anahtar Sözcükler:

Üstün zekâ, üstün yetenek, yaratıcılık, sanatçı, besteci, Fazıl Say.

ABSTRACT

The genius means that an individual person has a high aptitude physically and intellectually. This is because he/she has an ability to create original works of art. The children having a high musical talent and genius are different from their coevals on account of characteristics such as rhythm tone, charismatic-absolute sense, and strong memory. Rhythm tone is an indispensable prerequisite for everybody who is interested in music. Nevertheless, without a strong memory, the exhibition of music will be extremely limited. Fazıl Say, who has such attributes mentioned above, is one of the well-known musicians in the world through the special education that he was awarded by government with a specific statute.

One of the extraordinary talented artists of polyphonic music in Turkey, Fazıl Say has performed recitals and orchestral concerts from inside the country and abroad, and is a composer of a lot of musical works of art through the specific education he had.

Finally, a child who has an extensive musical education, becomes ready to go on artistic education and improves his/her creativity. If a genius person is supported by a high standardized education, it is obvious that high productive musicians will grow up.

Keywords:

Genius, high aptitude, creativity, artist, composer, Fazıl Say.

1.Giriş

1.1 Zekâ,Yaratıcılık Ve Üstün Yeteneklilik

Zekâ bireyler arasındaki farkı belirleyen zihinsel gelişimle ilgili önemli bir özelliktir. Zekâ algılama, öğrenme, düşünme gibi bir çok yetenek ve becerinin birlikte kullanımı ile kendini gösterir.

Literatür incelendiğinde zekâ kavramının farklı tanımlandığı görülmektedir. Zekâ eğitimcilerle göre öğrenme yeteneği, biyologlara göre çevreye uyum yeteneği, psikologlara göre muhakeme yoluyla sonuca ulaşma yeteneğidir (Yıldırım,2003).

Zekânın; algılama (edinilen bilgilerin yorumlanıp organize edilmesi), bellek (alınan bilgilerin depolanması ve geri çağırılması), muhakeme (bilgilerden anlam çıkarma ve sonuca varma amacıyla kullanabilme), düşünme(bilginin ve çözümlerin nitelik olarak değerlendirilmesi) ve kavrama (bilginin iki ya da daha fazla kısmı arasındaki yeni ilişkileri tanıyabilme) gibi zihinsel süreçleri kapsadığı ifade edilmektedir (Akboy,2000).

Zekâ gelişiminde, doğuştan getirilen kapasite, kalıtım ve ayrıca içinde bulunulan çevre önemli rol oynar. Aile ortamının da zihinsel gelişmeyi etkilediği istatistiklerle gösterilmiştir. Zekâ seviyeleri farklı bireylerin aralarındaki farkı belirleyebilmek için çeşitli zekâ testleri geliştirilmiştir.

“Çoklu Zekâ Kuramı”nı geliştiren Gardner, klasik zekâ tanımlarının dışına çıkarak zekâ kavramını: Kişinin belli kültürel dokuda ürünler ortaya koyabilme, karşılaştığı probleme etkili ve verimli çözümler üretebilme, çözülmesi gereken karmaşık problemleri keşfetme yeteneği olarak tanımlamıştır (Özbay, 2001). İnsan zekâsının tek bir faktörle açıklanamayacak kadar çok sayıda yetenekleri içerdiğini savunmuştur. Gardner olağandışı başarılar sergileyen insanların yeteneklerini inceleyerek sekiz değişik zekâ alanı bulmuştur. Örneğin: Müziksel/ritmik zekâda çalmak, söylemek, dinlemek gibi alt gruplar bulunmaktadır. Müzik zekâsı yüksek olanlar ritimlerle, melodilerle, seslerle düşünür ve zihinlerini müzikten arındıramazlar. Müziksel/ritmik zekâ; bestecilik, şarkıcılık, icracılık gibi müzik dallarında baskındır.

Müziksel/ritmik zekânın kapasiteleri şunlardır:

- müziğin ve ritmin yapısına değer verme,
- müzikle ilgili şemalar oluşturma,
- seslere karşı duyarlılık,
- melodi, ritm, sesleri taklit etme, tanıma veya yaratma,
- ton ve ritmlerin değişik özelliklerini kullanma (Bümen, 2002).

İlknur TUNÇDEMİR: *Çok Sesli Müzikte Üstün Bir Yetenek:Fazıl Say*

Üstün zekâlı çocuk ele alındığında, literatürde bir çok otorite üstün (gifted) bireylerin karmaşık ve üst düzeyde soyut bilgilerle kolayca başa çıkabilmeyi sağlayan üstün merkezi sinir sistemine sahip olduklarına inanmaktadır. Bazı uzmanlar üstünlüğün genel zihinsel üstünlüğü temsil ettiğine, özel bir yeteneği yansıtabileceğine inanmaktadır. Üstünlüğün az görülen bir yaratıcılık içerdiğini düşünen uzmanların yanında, bazıları da üstün akademik başarıyı temsil ettiğini kabul etmektedir. Akademisyenler ise üstünlüğü 130 yada daha yüksek zekâ bölümü olarak tanımlamışlardır (Gander-Gardiner, 2001).

Üstün veya özel yeteneklilik dört temel insan özelliği arasındaki etkileşimden oluşur. Bunlar: Ortalamanın üstünde yetenek düzeyi, yüksek düzeyde görev sorumluluğu, yüksek düzeyde yaratıcılık, yüksek düzeyde motivasyondur (Köksal, 2003).

Yaratıcılıkta özgünlük, olağanüstülük, kuraldışılık, değişik olma gibi özellikler bulunur. Yaratıcı bireylerde öğrenmeye hazır olma, ilgili olma, dilde, çağrışımlarda, düşünsel alanda ve anlatımda akıcı, düşüncede esneklik, özgürlük, sezgi, hayal gücü, deneme, araştırma, sına, bulma, kalıplardan kurtulma ve yeni fikirler üretme en belirgin özelliklerdir (San,1985).

Yaratıcılık, her bireyde varolan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir (San, 1979). Yaratıcılık konusunda birçok tanımla karşılaşmak mümkündür.

- Torrance yaratıcılığı, boşlukları rahatsız edici yada eksik öğeleri sezip, bunlar hakkında düşünme ve varsayımlar kurmak, bunları sınamak, sonuçları karşılaştırmak ve bu varsayımları değiştirip yeniden sınamak olarak tanımlarken,
- Bartlett, ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, kalıplardan kurtulma,
- Wallach ve Kogan çok sayıda çağrışım üretebilme ve bu üretmede özgür olabilme, ancak bunu yaparken de özden ayrılmama ve sapmama,
- Taylor, yeni ve geçerli fikirlerin yaratılmasıyla sonuçlanan fikirler süreci,
- Guilford ise yaratıcı düşünce alışılmamış düşünce, esneklik, orijinallik ve akıcılıktır şeklinde tanımlamışlardır (Oğuzkan-Demiral-Tür, 1999).

Literatür incelendiğinde, yaratıcılık kavramının farklı farklı tanımlandığı görülmektedir. Yaratıcılık için araştırmacılar; yeni, farklı ve yararlı bir yeti olduğu görüşünde birleşmektedirler. Araştırmacıların görüşlerinden hareket ederek yaratıcılık kısaca şöyle tanımlanabilir:

“Yaratıcılık; özgün buluşlar ortaya koyma becerisidir.”

Üstün zekâ ile yaratıcılık arasında da bir paralellik olduğuna ilişkin düşünceler vardır. Üstün beyin gücü ve yaratıcılık arasındaki ilişkide bir eşik noktası bulunmaktadır. Yani belli bir zekâ seviyesine kadar olan çocuklar daha yaratıcı olmakta (120 IQ), zeka seviyesi arttıkça yaratıcılık düzeyi de artmaktadır (Özden, 2003).

1965 yılında Wallach ve Kagan adlı araştırmacılar zekâ ve yaratıcılığı incelemek amacıyla çocuklar üzerinde bir araştırma yapmışlar ve bunun sonucunda, geliştirdikleri “yaratıcılığı ölçme testi”nden elde ettikleri sonuçlarla zekâ testlerinden elde edilen sonuçları karşılaştırmışlardır. Bunun sonucunda çocukları dört gruba ayırmışlardır (Ülgen- Fidan, 1989)

- Zekâ ve yaratıcılık düzeyi yüksek olanlar,
- Zekâ ve yaratıcılık düzeyi düşük olanlar,
- Zekâ düzeyi yüksek, fakat yaratıcılık düzeyi düşük olanlar,
- Yaratıcılık düzeyi yüksek, fakat zekâ düzeyi düşük olanlar.

Bu araştırmanın sonuçları incelendiğinde, zekâ ve yaratıcılık arasında doğrudan bir bağlantıdan söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Bir çocuk, zekâ düzeyi düşük olsa bile yüksek derecede yaratıcı; veya bunun tersi olarak, zekâ düzeyi yüksek olduğu halde yaratıcılık düzeyi bakımından düşük seviyeli bir düzeyde olabilmektedir.

Guilford, bilimsel yaratıcılık alanında yoğunlaştırdığı çalışmalarını doğrultusunda, yaratıcılığın zekânın genel durumu içinde yer aldığını söylemektedir. Bilişsel düşünme, bellek, iraksak düşünme, yakınsak düşünme ve eleştirel düşünme gibi beş zihinsel işlemin yer aldığı bu durum içinde, iraksak düşünme faktörü, yaratıcılığa en yakın olandır (Kırıçoğlu, 1991).

Iraksak düşünme, olası çözümler hatırlama ya da yeni çözümler üretmedir; kişinin düşünceleri bir çok farklı yol boyunca “ıraksar” (genişleyerek yayılır). Yakınsak düşünme ise, ihtimalleri daraltmak ve en uygun çözüme “yakınsamak” için bilgi ve mantık kurallarını uygulamak olarak tanımlanmıştır (Atkinson, 1995). Iraksak düşünme, yakınsak düşünmeye göre daha esnek; yalnız eldeki bilgilerle yetinmeyen bir düşünme yöntemidir; daha zengin fikirler akımına açıktır ve dolayısıyla yeni çözümlere ve yaratıcılığa daha yatkındır (Jersild, 1972).

Yaratıcılık yüzyıllar boyu olağanüstü insanlara özgü bir özellik olarak kabul edilmiş ve en çok güzel sanatlar alanında kullanılmıştır. Dahi ile deli arasında kıl payı bir ayırım olduğu gibi bilim dışı görüşler de yakın zamana kadar kabul edile gelmiştir (San, 1995).

Yaratıcı insanlar akıcı, esnek ve orijinal düşünürler. Onlar fikirlere özenirler, risk almaya gönüllüdürler, karmaşıklığı severler, meraklı ve hayalci kişilerdir. Bu özelliklerin tümü

düşünme hünelerine bağlıdır. Akıcı ve esnek düşünme yeteneği gösteren bir çocuk bir noktadan diğerine sıçrayarak bir çok şeyi düşünür (Bell,1997).

Yaratıcı bireyleri yetiştirmede eğitim programları çok önemlidir. Çağdaş eğitim; okul öncesi dönemden başlayarak çocuğun düşüncelerini, merak etme, gözlem, buluş yeteneklerini geliştirme amacını taşır. Bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda tanımlamada en çok kabul edilen ve ağırlık verilen yaratıcılık kavramındaki süreç-ürün ve yaşantı öğeleridir.

2. Müzikte Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi

2.1. Ülkemizde Ankara Devlet Konservatuarı'nda Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi

Ankara Devlet Konservatuarı'nda, orta ve yükseköğrenim verilmektedir. 1941 yılında çıkarılan yönetmeliğe göre okulun süresi, ilkokuldan sonra biri hazırlık olmak üzere üç yıl ortaöğretim ve dört yıl yükseköğretim dönemleri şeklinde düzenlenmiştir. Konservatuarda üstün yetenekli çocukların yoğun ve hızlı müzik eğitimi görmeleri için 1976 yılında yürürlüğe giren bir yasa çıkarılmıştır. Bu statüden ilk olarak Oya Ünler (piyano) yararlanarak 1978 yılında mezun olmuştur. Daha sonraki yıllarda Burçin Büke (piyano) 1983 yılında yasadan yararlanarak mezun olmuştur (Tunçdemir,1996).

Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte, sanatçı yetiştirme hedefli girişimlerin başlıcalarından biri de sanat dallarında eğitim görmek üzere yurtdışına öğrenci gönderilmeye başlanmasıdır. Üstün yetenekli çocuklar için 7 Temmuz 1948 tarihinde 5248 sayılı "Harika Çocuk Kanunu" adıyla bir yasa çıkartılmıştır. Bu kanun "İdil Biret ve Suna Kan'ın yabancı memleketlere müzik tahsiline gönderilmesine dair kanun" adını taşımaktadır. Olağanüstü yetenekli çocukların keşfedilerek, yurtdışında eğitimlerini sürdürmeleri için çıkartılan bu yasadan yararlanarak İdil Biret ve Suna Kan, Fransa'ya, Paris Konservatuarı'na gitmişlerdir.

2.2 Ankara Devlet Konservatuarı'nda Üstün Yetenekli Çocukların "Özel Statü" Eğitimi

1948 yılında kabul edilen 5245 sayılı yasayla özel yetenekli çocukların yurtdışında eğitimi olanağı sağlanmıştır. 1956 yılında 6660 sayılı yasayla işlemin kapsamı genişletilmiştir. 6660 sayılı yasa "Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun" adını almıştır. Daha sonraki yıllarda bu yasadan Verda Erman, Gülsin Onay, Hüseyin Sermet ve İsmail Aşan adlı sanatçılarımız yararlanmışlardır. Bu yasa 1970'li yıllarda işlemeze hale gelmiştir. Ankara Devlet Konservatuarı eğitimcilerinden Mithat Fenmen ve İlhan Baran öncülüğünde hazırlanan yeni yönetmelik taslağı, üstün yetenekli

çocukların Devlet Konservatuvarı'nda yoğun ve hızlı bir müzik eğitimi görmeleri için çıkartılmış olan "özel statü", 1976 yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu statü ile kendi alanlarında konservatuvarın yüksek bölümünü bitirerek yurtdışına giden öğrenciler olmuştur. Bu statüden ilk olarak yararlananlar; Oya Ünler, Burçin Büke ve Cihat Aşkın olmuştur. 1982-1983 öğretim yılında "Özel Statü" kapsamından yararlanan üstün yetenekli öğrenciler: Fazıl Say (piyano), Muhittin Dürrüoğlu (piyano), Şölen Dikener (viyolonsel), Yeşim Alkaya (piyano), Çağlayan Ünal (viyolonsel), Ertan Torgul (keman) ve Özgür Balkıs (keman) 1986-1987 yılları arasında mezun olmuşlardır. Yukarıda adı geçen öğrencilerden sonra yasa bir kez daha işlemeze hale gelmiştir (Tunçdemir, 1996).

3. Fazıl Say

1970 yılında Ankara'da doğmuştur. Müzik eleştirmeni Ahmet Say'ın oğludur. Üç yaşına geldiğinde flüt çalmaya başlamıştır. İlk çıkarmaya çalıştığı ezgi, babasının plaklarından duyduğu 40.Senfoninin ana temasıdır. Aynı zamanda Obua sanatçısı Ali Kemal Kaya ile ritmik müzikal oyunlar ve işitme alıştırmalarına başlamıştır (Pamuk,2003).

Absolut (çok iyi işitebilen) bir kulağa, 4 haneli rakamları çarpacak üstün zekâya, duyduğu tüm ezgileri kaydeden güçlü bir hafızaya, olağanüstü müzik yeteneğine sahip olduğu, müzik otoriteleri tarafından belirlenmiştir. Dört yaşında iken Ankara Devlet Konservatuvarı Piyano Bölüm Başkanlığı yapan Mithat Fenmen'den piyano dersleri almaya başlamıştır. Mithat Fenmen'in kendisine uyguladığı müzik eğitim sistemini Fazıl Say "Uçak Notları" kitabında şöyle anlatmaktadır. "Olabilecek en iyi pedagoğa başladım piyanoya... Dört yaşındaki bir çocuğa müziği sevdirmek, müziği bir oyun gibi göstermek, fazla çalıştırarak müzikten soğutmamak, ama aynı zamanda hızlı ve tutarlı bir çizgi tutturmak, neresinden bakarsanız bakın büyük hüner. Önce seslerin renklerini öğrenmek, seste "sesin rengini" hissedebilmek, sonra bunlarla bir şeyler anlatmaya yönelmek, doğaçlama yapmak... Dersin ilk bölümü doğaçlamayla başlar, teknik alıştırmalar ve klasik dağar çalışmasıyla devam ederdi. Sonunda ise işitme eğitimi yapardık. Henüz beş yaşındaydım beş sesli akorlar'ın seslerini sırasıyla söyleyebilirdim" (Say,1999).

"Mozart pembe, Bizet kırmızı, Beethoven mavi..."Okuma yazma bilmeden takvim yapraklarına çizdiği renk ve şekillerle çalacağı eserlerin adlarını tanıyan küçük öğrencisini çalıştırırken Mithat Fenmen "Piyanoyla hadi anlat bakalım, bugün sokakta neler gördün" dediğinde küçük piyanist trafikteki duyduğu korna seslerini yada bahçedeki kuş cıvıltılarını

İlknur TUNÇDEMİR: *Çok Sesli Müzikte Üstün Bir Yetenek:Fazıl Say*

piyanosuyla seslendirmiştir... İlkokula başladığı dönemde Mozart ve Haydn sonatlarını ezbere çalmaya başlamıştır (Dündar, 2004).

Mithat Fenmen'den aldığı 8 yılı kapsayan piyano eğitimi süresince Fazıl Say piyano, solfej ve teorinin yanı sıra besteciliğe özendirme çalışmaları ve konser podyumlarına ısındırma amaçlı küçük dinletileri sürdürmüştür. 12 yaşına geldiğinde 1982 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı'nın Piyano Bölümü giriş sınavına girmiştir. Kulak sınavında 7-8 sesli çağdaş müzik akorlarını bilmiştir. Mithat Fenmen'nin önerisiyle seslendirdiği Beethoven Sonat ile jürinin hayranlığını kazanmıştır. Olağanüstü müzik yeteneğine sahip olduğu sınav komisyonundaki eğitimciler tarafından anlaşılmıştır.

Fazıl Say 1982 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı'nda uygulanmaya başlanan olağanüstü yetenekli çocukların eğitimi için "Özel Statü" olarak nitelendirilen üstün yeteneklilerin hızlandırılmış yoğun müzik eğitimi programı çerçevesinde piyano bölümüne kabul edilerek eğitimine başlamıştır. Okula başlamasından birkaç ay sonra Mithat Fenmen ölmüştür. Fazıl Say piyano çalışmalarına Prof Kamuran Gündemir'le devam etmiştir (Virtüöz, 2002, Artliveon htm).

Fazıl Say Konservatuvar eğitimi süresince Kamuran Gündemir'le teknik becerisini geliştiren, stilleri kavrayan, disiplinli ve bilinçli bir çalışma temposu için şöyle demiştir. "Prof.Gündemir'in öğrencisi olmak büyük şanstı... 12 yaşındaydım iş ciddiye binmişti. Bu yıllarda müziği sindirmek gerekir. Muhiddin'le ben aslında zor öğrencilerdik. Göz, kulak, bellek, matematik, armoni, sezgi ve birazda eleştiri gibi yetilerimiz yüzünden,bizimle uğraşmak zordu... Öğrencisine inanan bir hoca... Hocamız müzikle edebiyat, müzikle resim, müzikle felsefe arasındaki bağlantıları bulup gösterirdi. Çağdaş müzik yapıtlarındaki anlatımları büyüteç altına alıp çözümlemesini, piyanodaki bin bir çeşit pedal kullanımını, renk ve ses, ses rengi... Artık müzik çalışıyordum: Müzikal ifade, tuşe özelliklerine ödünsüz bağlılık... Opus 109 Sonat'taki tonları, gökyüzünün renklerini nasıl seslendirmem gerektiğini, renkleri seslere nasıl dönüştürmem gerektiğini, yerli ve yabancı bestecilerin eserlerini,piyano edebiyatının bütün yapıtlarını yorumlayacak düzeye gelmiştik (Say,1999).

Konservatuvar eğitimi süresince yorum kavrayışı gerektiren yapıtlar üzerinde üst düzey bir değerlendirme ortamı yaratarak öğrencisinin gelişmesinde etken olan Gündemir'in yanında İlhan Baran ise kompozisyon eğitiminin temeli olan teknik donanımları: Armoni, kontrpuan, formbilgisi, analiz, enstrümantasyon, orkestrasyon, antik modlar, Türk müziği makamsal ve ritmik sistemleri, caz armonisi, stil araştırmaları vb. kazandırmıştır. Ayrıca çağdaş müzik stiller

İlknur TUNÇDEMİR: *Çok Sesli Müzikte Üstün Bir Yetenek:Fazıl Say*

çalışması için Ertuğrul Oğuz Fırat'la çalışmasını istemiştir. Fazıl Say 3 yıl Fırat'la çalışmalarını sürdürmüştür. Fazıl Say dokuz yıllık Konservatuar eğitimini beş yılda tamamlamıştır (Virtüöz, 2002, Artliveon htm).

Konservatuarın “Özel Statü” kapsamın da 1983 yılında 5.10.1983 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan “Müzik Alanındaki Özel İstidat ve Kabiliyetli Çocukların Devlet Konservatuarında Yetiştirilmelerine” dair geçici yönetmeliğin 4. maddesinin A bendi uyarınca yapılan sınav sonucunda (halka açık konser) değerlendirme komisyonunda bulunan öğretim görevlilerinin (Prof. İlhan Baran, Gülay Uğurata, Doç.Nimet Karatekin, Doç.Ersin Onay, Ahmet Yürür, Doç.Selçuk Gündemir, Doç.Kamuran Gündemir, Doç.Tulga Çetiz, Doç.Semra Kartal ve Doç.Banu Berk) onayıyla 25.05.1987 tarihinde vermiş olduğu başarılı konserle Fazıl Say Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı'ndan üstün başarıyla mezun olmuştur (Tunçdemir, 1996).

Fazıl Say 1987 yılında Konservatuarı bitirdikten sonra Almanya'nın DAAD bursuyla yurtdışı eğitimi almak için Dusseldorf Müzik Akademisi Yüksek Okulu'na gitmiştir. Amerikalı piyanist David Levine 'nin öğrencisi olmuştur. “Yaratıcı yorumculuk” tipinin dünyanın önde gelen Mozart ve Schubert yorumcularından olan Levine ile piyano eğitimi süresince “Oda müziği” alanında Berlin'de çok sayıda etkinlik çalışmasına başlamıştır. Oda müziğinin yorumlanmasındaki özellikler ve Mozart yorumlarken önemli olan “hissetmekten korkmamaktır”... diyen Levine, Fazıl Say'a değişik bir bakış açısı göstermiştir. Fazıl Say 1991 yılında “Konser Piyani” diploması olarak mezun olmuştur (Say, 1999).

Fazıl Say okulu bitirdikten sonra Berlin'e yerleşerek profesyonel müzik yaşamına atılmıştır. Bu dönemde üç piyano konçertosu, şan ve piyano için 25 şarkı, çok sayıda piyano solo eseri bestelemiş, konser repertuarının bir kısmını (Haydn,Mozart Konçertoları), 50 adet “Oda Müziği Konser Programı” çıkarmıştır (Pamuk, 2003). Aynı zamanda Berlin'de Hochschule der Künste Müzik Okulunda eğitimci olarak çalışmaya başlamıştır (Say, 1999).

Fazıl Say'ın Uluslararası ilk başarısı 1991 yılında Avrupa Birliği'nin düzenlediği Avrupa Piyano Yarışmasında kazandığı “Jüri Özel Ödülü”dür. Bu dönemde besteleriyle dikkat çeken sanatçımız Berlin Senfoni Orkestrası'nın sipariş ettiği konçertosunun dünya prömiyerini bu orkestra eşliğinde keman sanatçısı Götz Bernau ile kendisinin de solist olarak katıldığı konserle seslendirmiştir.1991-1994 yılları arasında Almanya'da vermiş olduğu konser ve resitaller üzerine dünya basınında yayınlanan yazıları bir kitap oluşturacak kadar fazladır. (Virtüöz, 2002, Artliveon htm)

16 Haziran 1994'te David Levine'in anısına düzenlenen Berlin SFB Radyosunu konser salonunda Berlin Filarmoni Orkestrası'nın eşliğinde Thomas Brandis ve Wolfgang Bottcher ile birlikte sanatçımız Brahms'ın triosunu seslendirmiştir. Bu konserin sonunda Müzik Akademisi Müdürü olan Annerose Schmidt sanatçımızın kariyerinde dönüm noktası olacak olan Genç Konser Artistleri Avrupa Yarışmasına katılmasını önermiştir.

6 Eylül 1994 yılında Leipzig'te yapılacak yarışmasının Avrupa elemelerine katılan sanatçımız yarışmada kendi bestelediği eseri "Nasrettin Hoca'nın Dansları"ndan 3. ve 4. bölüm, Haydn sonat, Bach "Fransız Suit"inden Allemande ve Liszt Sonatın füg kısmını başarıyla seslendirmiştir. "Genç Konser Solistleri Avrupa Yarışması"nı kazanan üç piyanistten biri olmuştur. Avrupa elemelerini kazanan üç piyanist aynı yarışmanın dünya finaline girmeye hak kazanmıştır (Yıldız, 2000).

15 Ocak 1995 tarihinde New York'ta yapılacak "Young Concert Artist" yarışmasına katılan Fazıl Say bu yarışmada yaklaşık 500 kişinin katılarak, Avrupa ve Amerika elemelerinden kalan 16 kişinin katıldığı yarışmadan jüri üyelerinin hepsinden evet oyu alarak dünya birinciliğini kazanmıştır. Yarışmada birinci olmasından dolayı bazı özel kuruluşların "özel ödül"lerini de kazanmıştır. Radio-France Beracasa Vakıf Ödülü, Paul A. Fish Vakıf Ödülü, Amerikan Vakıflarından "Maurice Clairmont Ödülü", Boston Metamorphos Orkestrası gibi kuruluşların ödülleri almıştır (Virtüöz, 2002, Artliveon htm - Say,1999).

Fazıl Say'ın 1995 yılında kazandığı birincilikler sayesinde müzik kariyerinde büyük bir başarı elde ederek kendi deyimiyle bir "sıçrama" gerçekleştirmiştir. New York'a yerleşerek dünyanın ünlü müzik merkezlerinde, dünyanın önde gelen orkestralarından ve uluslararası Müzik Festivallerin'den aldığı davetlerle sanat etkinliklerine başlamıştır.

Fazıl Say'ın 1995'den günümüze kadar uzanan süreçte piyano virtüözü olarak yurtiçi ve yurtdışında sayısız konserleri, resitaleri ve turneleri olmuştur. Sanatsal etkinliklerinin sayıca çok fazla olması nedeniyle konser, resital ve turnelerine örnekler verilecektir. Konser yaptığı ülkeler, çalıştığı ünlü orkestralar ve katıldığı Uluslararası festivaller aşağıdaki gibidir:

Fazıl Say Avrupa ülkeleri başta olmak üzere Amerika, Kanada, Meksika, Venezüella, Japonya vb dünyanın beş kıtasında konser etkinliklerine devam etmektedir. Yılda yaklaşık 100 konser vermektedir. Say'ın solist sanatçı olarak sürekli davet edildiği orkestralar arasında New York Filarmoni, Philadelphia, Detroit, Paris, Milano, Prag, St. Petersburg, Münih, Tokyo, Zürich ve Sydney orkestraları yer almaktadır. Katıldığı başlıca Uluslararası Festivaller arasında Salzburg, Seattle, Schleswig-Holstein, Ruhr, Montpellier, La Roque d'Antheron, Menton, Lizbon,

İlknur TUNÇDEMİR: *Çok Sesli Müzikte Üstün Bir Yetenek:Fazıl Say*

Budapeşte, İstanbul ve Montreux Caz Festivali bulunmaktadır (Virtüöz, 2002, Artliveon htm-FazılSay.net, 2004).

Fazıl Say çoksesli müzik alanında ülkemizi yurtiçinde ve yurtdışında başarı ile temsil etmiştir. Ülkemizde orkestra eşlikli bir çok konser ve resital veren sanatçımız Anadolu'nun birçok ilinde icracı olarak evrensel çoksesli müziğin tanıtılması ve yaygınlaştırılması için çalışmalarda bulunmuştur. Çalışmalarının en önemli örnekleri aşağıdaki etkinlikleriyle anlatılmıştır.

Fazıl Say Çağdaş Eğitim Vakfı'nın düzenlediği okuyamayan çocukları okula kazandırmak ve burs bekleyen çocukların eğitimine katkıda bulunmak amacıyla yaptığı konserin geliriyle çocukların eğitimine katkıda bulunmuştur (Türenç, 2002). Etkinliklerinin arasına özürülü çocuklar için yaptığı konserler de eklenebilir.

Ülkemizde klasik müzik eserlerini popüler müziğin seçkin sanatçılarıyla birlikte “ikili” oluşturarak pop-klasik müzik buluşması (Fazıl Say-Sertab Erener,Fazıl Say-Zuhal Olcay..), Sanatçımızın caz armonisi ve caz stilleri tarzında bestelediği çalışmaları “Paganını Varyasyonlar” ve “Rondo Alla Turca”(1993) eserleri, çağdaş müzik-elektronik müzik buluşması (Fazıl Say-Mercan Dede-2002), Caz müziği-Türk müziğinin buluşması(Fazıl Say-Kudsi Ergüner-2003) alanlarında konserler vermiştir. Pop müziği-klasik müzik birleşmesi, Sertab Erener'le birlikte türküleri çağdaş formda düzenlediği “Halk Türküleri Projesi”(2003) konserler vermiştir. Bu konserlerden Caz müziği alanındaki çalışmanın 2003 yılında CD kayıtlarını yapmıştır.

Fazıl Say, “Türkiye Yollarında Bir Virtüöz” Projesi (2002-2003) kapsamında Samsun, Edirne, ve Gaziantep başta olmak üzere Adana, Ankara, İstanbul, Kayseri, Niğde, Diyarbakır, Erzurum, Bodrum, Aspendos olmak üzere toplam 12 ili kapsayan konserler vermiştir (Aktaş,2002). Konserlerin bilet gelirleriyle okullarda sağlık taraması yapılması amaçlanmıştır. Bu proje kapsamında yapılan konserlerde sanatçımız okullarda klasik müzik öğrencileriyle “atölye çalışması” yaparak her ilin kendine özgü türkülerini klasik müzik formunda çalarak çoksesli müziğin tanıtımı ve geniş kitlelere duyurulmasını gerçekleştirmiştir (vw.basın, 2004,vw.htm).

Çoksesli müziği sevdirmek amacı ile başladığı “İstanbul Okullarında 1000 Konser” (2002) Projesi kapsamında ilkokul ve liselerde yapılan etkinliklerde; çocukların ve gençlerin kulaklarını klasik müziğe alıştırmak amacıyla enstrümanları, bestecileri ve müzik alanındaki seçkin eserleri tanıtan konserler vermiştir (Aktaş,2002).

İlknur TUNÇDEMİR: *Çok Sesli Müzikte Üstün Bir Yetenek:Fazıl Say*

Fazıl Say'ın piyano virtüözlüğünün yanı sıra beste çalışmaları da olmuştur: "İpekyolu" adlı ikinci piyano konçertosu, "English Chamber Orchestra", "Moskova Virtüozları" gibi oda orkestralarının yanı sıra, birçok yabancı orkestra tarafından seslendirilmiştir. Fransız Ulusal Orkestrası'nın siparişi üzerine yazdığı yeni konçertosunun dünya prömiyeri ise 2002 yılında Paris'te Kurt Masur yönetimindeki bu orkestra tarafından yapılmıştır (Say,1999). Ülkemizde ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın siparişi üzerine 2001 yılında "Türk Bestecilerinin Eser Üretimine Teşvik Projesi" kapsamında "Nazım" isimli destansı eseri hazırlamıştır. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Kültür Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu, TRT Radyosu Çoksesli Korosu ile birlikte Şef Naci Özgüç yönetiminde İstanbul, Ankara'da konserler vermişlerdir. Nazım adlı eserinin ikinci kaydı Bilkent Senfoni Orkestrası, eşliğinde 2002 yılında şef İbrahim Yazıcı yönetiminde Kültür Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu ile birlikte İstanbul, Ankara, İzmir (Efes), Antalya (Aspendos) da sergilenmiştir. Eserin aynı zamanda CD kayıtları (2001/2002) yapılmıştır.İkinci projesi "Metin Altıok Ağıtı", Oda Orkestrası ve Kültür Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu ile birlikte, şef İbrahim Yazıcı yönetiminde,İstanbul'da dünya prömiyeri yapılmıştır.Eserin CD kaydı da (2003) yapılmıştır.

Fazıl Say'ın yurtdışında yaptığı beste çalışmaları; Warner-Teldec için ürettiği Mozart, Bach, Gershwin, Stravinski CD'leri "bestseller" olmasının yanı sıra, Almanya, Fransa ve Avusturya'da "Yılın CD'si" ödülünü almıştır. Ayrıca 13 ödüle daha layık görülmüştür.Dünyanın önemli şirketlerinden Colombia sanatçımızın konser menejerliğini yapmaktadır.Warner-Teldecşirketleri sanatçımızın bir çok eserinin CD kaydını yapmıştır.1998'de ürettiği Mozart/Fazıl Say, 1999' yılında Bach/Fazıl Say CD'leri Fransa'da liste başı olmuştur.1999 yılında ise Teldec firmasının ürettiği Kurt Mansur yönetimindeki New York Filarmoni Orkestrası ile verdiği konserden yapılan kayıt,"Gershwin/Fazıl Say"CD kaydı dünya müzik piyasasında liste birinciliğine oturmuştur.Sanatçı son CD'sinde, Tchaikovsky'nin Piyano Konçertosu ve Liszt'in Si Minör Sonat'ını seslendirmiştir (, klasikmuzik.boun./fazıl.htm).

Dünyanın başlıca müzik dergileri olan Diapason, Repertoire ve Rondo, sanatçımızı kapak konusu yapmış, günümüze kadar dış basında Fazıl Say hakkında 600'den fazla yazı yayımlanmıştır. 2 Ekim 2003 tarihinde "Fazıl Say Fotoğrafları" sergisi açılmıştır. Kendisi için üretilen Bösendorfer marka "bilgisayara endeksli" konser piyanosu ile tek başına dört el seslendirmesini uygulayan piyanistimiz, bu projeye bir dünya turnesi gerçekleştirmiştir. Milliyet gazetesinde 50 haftalık müzik makalesi yazmıştır. 1999 yılında "Uçak Notları" adlı kitabını yayınlamıştır.

3.1 Fazıl Say'ın Ödülleri*

- Avrupa Birliği Piyano Yarışması, 1991
- Genç Konser Solistleri Yarışması Avrupa birinciliği, 1994
- Genç Konser Solistleri Yarışması dünya birinciliği, 1995
- Radio France-Beracasa Vakfı Ödülü, 1995
- Paul A. Fish Vakfı Ödülü, 1995
- Boston Metamorphosen Orkestrası Solist Ödülü, 1995
- Maurice Clairmont Vakfı Ödülü, 1995
- Telerama Ödülü, 1998, 2001
- RTL Televizyonu Ödülü, 1998
- Repertorie Ödülü, 1998, 2001
- Le Monde de la Musique Ödülü, 2000
- Diapason d'Or (Altın Plak) Ödülü, 2000
- Classica Ödülü, 2000
- Le Monde Ödülü, 2000
- Avusturya Radyo-TV Ödülü, 2001
- Deutsche Phono Akademie ECHO Ödülü, 2001
- İstanbul Üniversitesi "Fahri Doktora" Ünvanı(2003)
- Bilkent Üniversitesi "Fahri Doktora" Ünvanı(2004)

3.2 Fazıl Say'ın Önceki Çalışmaları*

- Sonata, Piyano (1984)
- Phrigian, Piyano (1984)
- Prelüd, Piyano (1985)
- Prelüder, Flüt ve Piyano (1985)
- Süit, Piyano (1986)
- "Dark Voice", Piyano (1987)
- "Siyah İlahiler" Viyolin ve Piyano (1987)
- Kadanslar, Mozart Piyano Konçertosu için (1987)
- Gitar Konçertosu (1987)
- "İpek Yolu ", Piyano (1989)

- "Yansıtılmalar", Piyano, Viyolin ve Orkestra (1990)
- "Yansıtılmalar" 2 Piyano için (1990)
- 5 Debussy Prelüdünün Orkestrasyonu (1990)
- Paganini Çeşitlemeleri Piyano (1990)
- Balat, Çello ve Piyano (1990)
- Antik Anadolu Modları Piyano (1991)
- "3 Masal" Oda Orkestrası (1991)
- Liszt Sonatının Orkestrasyonu (1992)

3.3 Kitapları*

- Schwarze Hymnen, Viyolin ve Piyano
- Verlag für Musik-Enzyklopaedie, (1987)
- Nasrettin Hoca'nın Dansları Piyano için
Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, (1990)
- Fantazi Parçaları Piyano İçin
Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, (1993)
- Paganini Çeşitlemeleri Piyano İçin
Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, (1995)
- Sonat, Piyano İçin
Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, (1997)
- İpekyolu Piyano Konçertosu
Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, (1998)
- Uçak Notları
Müzik Ansiklopedisi Yayınları, (1999)
- 50 Makale
Milliyet Gazetesi

3.4 Orkestra Çalışmaları*

- Oda Müziği Senfonisi
Yaylı Çalgılar (1996)
- Nâzım

Orotoryo, Piyano, vokalistler, anlatıcılar, orkestra ve koro için (2001/2003)

- Requiem, Metin Altıok için

Orotoryo Piyano, oda orkestrası ve koro (2003)

3.5 Konçertoları*

- Senfonik Konçerto

Piyano ve büyük orkestra için (1994).

- İpek Yolu

(Piyano Konçertosu No. 2) Piyano ve oda orkestrası için (1994)

- 2 Romantik Balat, Piyano ve Yaylı Çalgılar için (1995)

- Gitar Konçertosu in d minor (1996)

- Kadanslar

Mozart, Piyano Konçertosu No. 25 C major K. 467 (1997)

Beethoven, Piyano Konçertosu No. 3 C minor (2001)

- Piyano Konçertosu no. 3

Piyano ve orkestra için (2001)

- Paganini Caz

- Piyano ve orkestra için (2003)

- Alla Turca

(Mozart'tan sonra Jazz Fantazisi) Piyano ve orkestra için (2003)

3.6 Piyano Soloları*

- Nasreddin Hoca'nın Dansları (1990)

- Fantezi Parçalar (1993)

- Alla Turca

- Mozart'tan sonra Jazz Fantazisi (1993)

- Paganini Jazz

- 3 Jazz Parçaları

- 3 Balatlar (1997)

- Black Earth (1997)

3.7 Oda Müziği Eserleri*

- Viyolin Sonatı (1997)

3.8 Şarkılar*

- 25 Şarkı

Ses ve Piyano için (1994)

3.9 Deneysel Müzik Çalışmaları*

- 10 Parça, Jazz Dörtlüsü için
- Fazıl Say - Kudsi Ergüner (Ney)
4 Parça, Dj ve Piyano için
- Fazıl Say - DJ Mercan Dede (2003)

3.10 Fazıl Say'ın Albüm Çalışmaları*

- Wolfgang Amadeus Mozart
Piyano Sonatı K.333 in B flat major
Variations on "Ah, vous dirais-je, maman" K.256
Piyano Sonatı K.330 in C major
Piyano Sonatı K.331 in A major "Alla Turca"
Warner Music France,1998
- Fazıl Say
Piyano Konçertosu No.2 "İpek Yolu"
Oda Orkestrası
İki Balat
Nasreddin Hoca'nın Dört Dansı
Fantazi Parçalar
Metamorphosen Chamber Orchestra
Scott Yoo
Troppenote Kayıtları,1997
- George Gershwin

Rhapsody in Blue

Porgy and Bess arrangements...

New York Philharmonic

Kurt Masur

Teldec Classics International,2000

- Igor Stravinsky

Le Sacre du Printemps

Teldec Classics International,2001

- Johann Sebastian Bach

French Suite N.6 BWV 817 in E major

Italian Concerto BWV 971 in F major

Prelude and Fugue BWV 543 in A minor

Chaconne in D minor (F. Busoni)

Prelude and Fugue BWV 846 in C major

Teldec Classics International,1999

- Peter Ilyich Tchaikovsky

Piyano Konçertosu No.1 in B flat minor

St. Petersburg Philharmonic Orchestra

Yuri Temirkanov

Franz Liszt

Piyano Sonata in B minor

Teldec Classics International,2001

- Johann Sebastian Bach

Italian Concerto BWV 971 in F major

French Suite N.6 BWV 817 in E major

Prelude and Fugue BWV 543 in A minor

Wolfgang Amadeus Mozart

Piyano Sonatı K.331 in A major "Alla Turca"

Piyano Sonatı K.330 in C major

Franz Liszt

Piyano Sonatı in B minor

Igor Stravinsky

Le Sacre du Printemps (Second Part: The Sacrifice)

George Gershwin

Porgy and Bess arrangements...

Teldec Classics,1999

- Fazıl Say

"Nazım"

Orotoryo Piyano, solo, koro ve orkestra için

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası

Devlet Çoksesli Korosu

TRT Ankara Radyosu Çoksesli Korosu

Genco Erkal

Sertab Erener

Tuncer Tercan

Naci Özgüç

İmaj Müzik,2001

- Fazıl Say

"Requiem for Metin Altıok"

Oratoryo Piyano, solo, koro ve oda orkestrası için

Devlet Çoksesli Korosu

Zuhal Olcay

Burcu Uyar

Kıvanç Tire

İbrahim Yazıcı İmaj Müzik,2003

- Fazıl Say

Black Earth Piyano solo (1997)

Sonat viyolonsel ve Piyano (1997) 1

Piyano Konçertosu No.2 "İpek Yolu" 2

"Silence of Anatolia", "Obstinacy"

Piyano Konçertosu No.3 (2001) 3

Paganini Çeşitlemeleri Piyano solo (1995)

Dervish in Manhattan (2000) 4

Laurent Korcia, violine 1

Orquestra de Camera Gulbenkian, Muhai Tang 2

Orchestre National de France, Eliahu Inbal 3

Kudsi Ergüner Quartet 4 Naive.2004

*Fazıl Say Bölümleri:(Albüm,CD'ler, Orkestra Çalışmaları):fazilSay.net(2004),Virtüöz-Artliveon(2003)antoloji.com(2004),bilgi/idefixe.com(2004),hepsiburada.com(2004)'dan güncellenmiştir.

4.Sonuç ve Öneriler

Müzik yeteneği üstün olan çocuklarda, doğuştan gelen mutlak duygu, güçlü bellek, ritim tınısı gibi özellikleri onları yaşitlarından ayıran özelliklerdir. Ritim tınısı, müzikle ilişkisi olan her birey için vazgeçilmez bir önkoşuldur. Bununla beraber güçlü bir bellek olmadan müziğin ortaya konusu çok sınırlı kalacaktır.

Fazıl Say, çocukluğunun ilk yıllarından itibaren müzik zekası ve üstün yeteneklilik belirtileri göstermiştir. Bunu fark eden ve müzik otoritelerinden olan aile fertlerinin de yardımıyla, zamanın ünlü eğitimcileri ile çalışma fırsatı yakalamıştır. Bu usta eğitimciler sayesinde müziği yaşamın içinden gelen bir oyun olarak görmeye başlamış ve kendinde bulunan deha ile bu eğitimi birleştirerek, kısa zamanda büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Aldığı eğitimin sonucunda konservatuarı birincilikle bitirmiş ve kazandığı bursla yurt dışında eğitim yapabileceğine yakalamıştır. Yurtiçi müzik kültürünü alan Fazıl Say, bu sayede yurt dışında da ünlü eğitimcilerle çalışma fırsatı yakalamıştır. Böylece ulusal ve uluslararası müzik kültürünün sentezini yapabileceğini de geliştirmiştir.

Fazıl Say'ın aldığı eğitim karşısında verdiği sayısız ürünler, Türk ve Dünya müzik kültürüne yaptığı katkılar, müziksel dehaya sahip çocukların küçük yaşlarda belirlenip iyi bir eğitim verilmesi durumunda aynı verimin alınabileceği gerçeğini kanıtlamaya fazlasıyla yeter.

İlknur TUNÇDEMİR: *Çok Sesli Müzikte Üstün Bir Yetenek:Fazıl Say*

Bu yüzden ailelerin inisiyatifine bırakılmadan üstün zeka ve yetenek işaretleri gösteren çocukların tespit edilebileceği ve küçük yaşlarda eğitime başlayabilecekleri rehabilitasyon merkezlerinin kurulması gereklilik ve zorunluluk arz eder.Üstün yetenekli çocukların yeteneklerini destekleyecek eğitim alacakları Rehberlik Araştırma Merkezleri açılarak ilkökul çocukları arasında yeteneklerin ortaya çıkartılması için değişik testler uygulanması gerekmektedir.Bu konuda rehber öğretmenlerin bu yönde bilinçlendirilmesi ve üstün zekaya(farklı alanlarda üstün) sahip çocukların belirlenebilmesi için Türk kültürüne uygun ölçme araçlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Rehberlik Araştırma Merkezleri,aileleri üstün yetenekli çocuklar hakkında bilgilendirme çalışması yaparak yeni yeteneklerin yok olmasını önlemelidir.

Ülkemizde müzikte üstün yetenekli çocuklar (şu an bulunan Emrecan Yavuz,Mertol Demirelli) için devlet destekli kanunların düzenlenerek hayata geçirilmesi;müzikte yeni üstün yeteneklerin keşfedilerek kaliteli müzik eğitimi alabilmesi için yurtiçi ve yurtdışı eğitim olanaklarının eğitimciler ve devlet tarafından tespit edilmesi bu yönde çalışmalar yapılması,küçük yaştaki yeteneklerin keşfedilerek özenli ve doğru eğitim verilmesi,Konservatuar müzik eğitiminde de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için kapatılan “özel statü” sınıflarının açılarak kaliteli müzik eğitiminin gündeme gelmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, kapsamlı bir müzik eğitimi alan çocuk, sanatsal eğitimine hazır biçime gelir, yaratıcılığını geliştirir. Üstün yetenek, kaliteli bir eğitimle birleştiğinde yüksek verimli müzisyenlerin ortaya çıkacağı aşikardır. Fazıl Say, bu nitelikleri bir arada buluşturup, aldığı özel eğitimle sanatında dünyaca ünlü bir müzisyen olarak görülmektedir. Sanatçımız çoksesli müzik alanında çağdaş-evrensel müzik kültürünün örnek temsilcisidir.

KAYNAKÇA

AKBOY, R. (2000), *Eğitim Psikolojisi*, Mikro Yayınları, Ankara

AKTAŞ, M. (2002), “Fazıl Say Yollarda” *Milliyet Gazetesi*, 5Ekim.

ATKINSON, L.R. Atkinson, C. R. & Hilgard, R.E. (1995) *Psikolojiye Giriş Çev: K. Atakay-M. Atakay – A. Yavuz*, Sosyay Yayınları, İstanbul.

BELL, K. (1997), “Creative:A Mode of Thinking”. *Home School Paper is Published By Bob Jones*, Carolina University Pres, P.2 29614.

BÜMEN, N.T. (2002) *Okulda Çoklu Zeka Kuramı*, Pegam A Yayıncılık, Ankara.

DÜNDAR, C. (2004) “Fransız Suiti” *Milliyet Kültür Sanat*,4 Ocak.

GANDER, J.M. & Gardiner, W. H. (2001), Çocuk ve Ergen Gelişimi, Çev: Prof. Dr. B. Onur, İmge Yayınları, Ankara.

JERSILD, A.T. (1972), Çocuk Psikolojisi Cilt:III, Çev:G. Günce, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:27, Ankara.

KIRIŞOĞLU, O. (1991), Sanatta Eğitim (Görmek, Anlamak, Yaratmak), Eğitim Kitabevi, Ankara.

OĞUZKAN, Ş., DEMİRAL, Ö. & TÜR G. (1999), Okul Öncesinde Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri, YA-PA Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş, İstanbul.

ÖZBAY, Y. (2001), Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Erol Ofset, Trabzon.

ÖZDEN, Y. (2003), Öğrenme ve Öğretme, Pegam A Yayınları, Ankara.

PAMUK, O. (2003), “Gönlü Anadolu’da Gözü Klasiğin Zirvesinde” Hürriyet Gazetesi, 28 Ekim.

SAN, İ. (1979), “Yaratıcılık İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi”, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:12, Sayı:1-4, Ankara.

SAN, İ. (1985), Sanat ve Eğitim, A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:151, Ankara.

SAN, İ. (1995), Sanatta Yaratıcılık, Oyun, Drama, Yaratıcılık ve Eğitim, Türk Eğitim Derneği Yayınları, No:17, Ankara.

SAY, F. (1999), Uçak Notları, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara

SAY, F. (2001), “Mızrağın Ucu”, Milliyet Gazetesi, 20 Nisan.

TUNÇDEMİR, İ. (1996), Çoksesli Müzik Alanındaki Kadın Devlet Sanatçılarımız Yüksek Lisans Tezi, A. Ü. Sosyal Bil. Ens. Güzel Sanatlar Eğitimi, Ankara.

TUNÇDEMİR, İ. (2004), “Çoksesli Müzikte Harika Çocuk Kanununun Türk Müzik Kültürüne Etkisi: İdil Biret-Suna Kan Örneği” Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, PegemA Yayıncılık, s.250-257, Ankara.

TÜRENC, T. (2002), “İnsan Fazıl Say’ı Dinlemeye Doyamıyor”, Hürriyet Gazetesi, 9 Şubat.

ÜLGEN, G. & FİDAN, E. (1989), Çocuk Gelişimi, MEB Yayınları:57, İstanbul.

YILDIRIM, İ. (2004), Bireyi Tanımlama Teknikleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik, PegemA Yayınları, Ankara.

YILDIZ, N. (2000), “Fazıl Say’ın Uçak Yolculuğu” Hürriyetim/Agora-Müzik, 2 Şubat.

SİTELER

- **Antoloji.com** (2004), Fazıl Say Kitapları, <http://www.antoloji.com/kitap/kisi.asp?CAS=5772>
 - **Artliveon** (2003), <http://www.artliveon.com>
 - **Basında Çağdaş Eğitim Vakfı** (2002), Fazıl Say Çocuklar İçin Çaldı, <http://www.cev.org.tr/basinda-cev2002.asp>
 - **DESO_Fazıl Say**, (2004), Piyano <http://web2.deu.edu.tr/enst/solosef/fazilsay.asp>
 - **Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi Bşk.**, (2000), Türk Basınından Haberler, 2-Haziran. <http://www.mfa.gov.tr/yurkcel/grup>
 - **Geleneksel Fazıl Say Resitali**, www.klasikmuzik.boun.edu.tr/sb_2002/fazil.htm
 - **Hepsiburada.com:** Müzik indeks: Fazıl Say'ın CD'leri (2004), <http://www.hepsiburada.com/indexmuzik.aspx?singer=FAZIL+SAY+&catId=6>
 - **IDeEFIXE-Kitap**, Müzik, DVD, Bilgisayar, Fazıl Say'ın CD'leri (2004), <http://www.ideefixe.com/muzik/tanim.asp?sid=BS3IF6BF4P8PLL8CSEXO>
 - **muzikarizma.com** (2002), 6000 Adet Satan Orotoryo, <http://muzikarizma.com/koseyazilari/fazilsay/1.php>
 - **SAY, F.** (2004), Fazıl Say Official Site, <http://www.fazilsay.net>
 - **Volkswagen Basında VW Sanat Yolcuları.** Volkswagen ile Edirne'de, Samsun'da (2004), http://www.vw.com.tr/basin/basinda_vw.htm
-

(*) Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Şan Bölümünü bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim (Güzel Sanatlar Eğitimi) alanında yüksek lisans yaptı. Cumhuriyetimizin 80.Yılında Müzik Sempozyumu (26-31 Ekim 2003) ve Yeditepe Üniversitesi Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma Sempozyumu'nda (1-4 Mart 2004) bildiriler sundu. Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında yapılan "Kültür, Sanat ve Eğitim Protokolü" çerçevesinde çoksesli müzik konferansları verdi. Halen Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu'nda sanatçı olarak görev yapmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu, Atatürk Kültür Merkezi, Hipodrom-ANKARA

GSM: 0535 304 02 19 , İş Tel: 0312 341 27 45

E-posta: ilktuncdemir@yahoo.com

(**) "Çoksesli Müzikte Üstün Yeteneklilik: Fazıl Say Örneği" bildirisi, 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresinde (23-25 Eylül 2004, İstanbul) "Poster Sunum" olarak sergilenmiştir.
